

Методичні рекомендації для керівників та вихованців гуртків Луганського обласного центру дитячо-юнацького туризму і краєзнавства

«Написання пошуково-дослідницьких робіт для участі у всеукраїнських конкурсах, акціях, конференціях»

1) Мета пошуково-дослідницької роботи учня

Мета пошуково-дослідницької роботи полягає у створенні цілісного **самостійно виконаного дослідження актуальної проблеми** з історії, краєзнавства на основі глибокого вивчення й аналізу джерел і літератури.

2) Завдання пошуково-дослідницької роботи учня

У ході підготовки наукової роботи розв'язуються такі **завдання**:

- виявлення, старанне опрацювання наявної з даного питання наукової літератури, у першу чергу – монографій, статей, рецензій, з'ясування висвітлених, дискусійних і недосліджених його сторін;
- опрацювання опублікованих і неопублікованих архівних джерел, їх систематизація;
- осмислення наявного матеріалу (джерел та літератури), формування такої структури (плану) роботи, яка б дозволила розкрити мету і завдання, забезпечила творчий характер праці з елементами новизни;
- виклад власних думок у логічній послідовності з посиланням на аргументи (факти), створення цілісного дослідження вибраної теми.

Слід пам'ятати, що науково-дослідницька робота – це **не переказ** виявленої літератури і джерел, а **самостійна творча робота** з елементами наукового дослідження. А це забезпечується в значній мірі **правильним вибором теми, наукової дослідницької проблеми.**

3) Вибір теми пошуково-дослідницької роботи учня

Джерелом вибору теми може бути традиційно оновлювана тематика, яку з питань історії, краєзнавства, скажімо, щороку пропонує обласний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді, секція, гурток, як первинна ланка організації дослідницької роботи, науковий керівник, або власна тема, над якою вже певний час працює учень. У будь-якому випадку **вибір має бути усвідомленим і самостійним**, пов'язаним з колом дослідницьких інтересів і зацікавлень.

Тема має відповідати ряду критеріїв:

- ✓ ув'язуватися не тільки з власними зацікавленнями, а й проблематикою гуртка;
- ✓ відповідати критерію актуальності;
- ✓ бути забезпеченою доступними джерелами і літературою, мати свою історіографію, але таку, що дозволяє сказати й власне слово, зробити власні узагальнення й теоретичні висновки;
- ✓ бути гранично конкретною з точки зору географічних, хронологічних меж, предмета дослідження, не варто обирати широкі теми, зважаючи на розмір тексту учнівської наукової роботи, а також можливість збитися в русло реферування, описовості, простого переказу, компілювання;
- ✓ слід уникати у формулюванні теми трафаретів псевдонаукового характеру, як-от: «До питання...», «Дослідження питання...» і т.п.

Обрану тему треба погодити з науковим керівником. У ході тривалої кропіткої дослідницької роботи все більшої ваги набирає коректна співпраця учня і наукового керівника. **Але співпраця не є співавторством – робота є результатом праці**

конкретного учня. Науковий керівник є радником і контролером ходу виконання роботи.

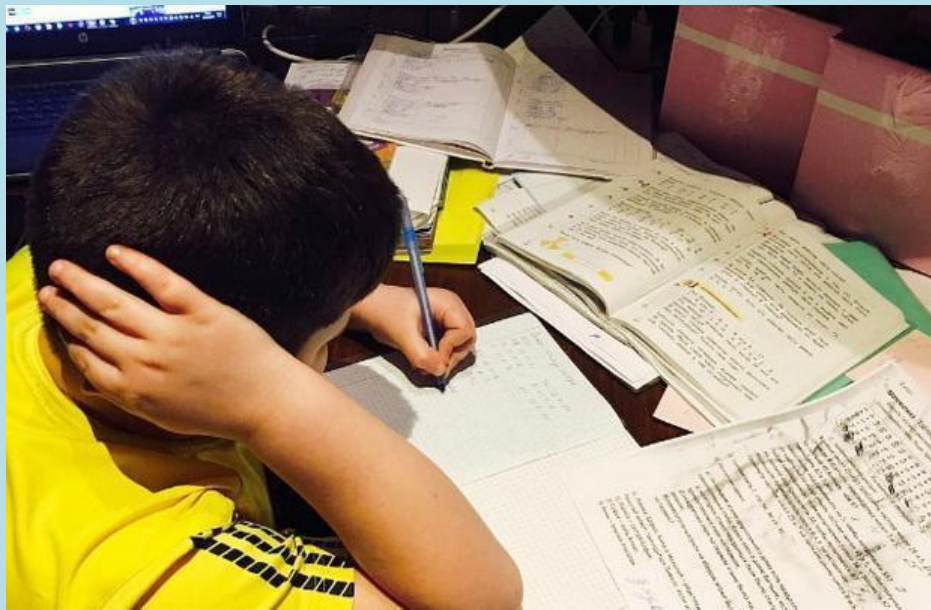
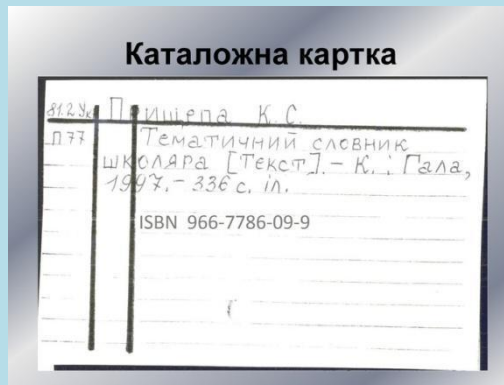
4) Як працювати з історичними джерелами та літературою?

Починати варто з фондів бібліотек, ознайомлення з наявними в них бібліографічними покажчиками, тематичними бібліографічними списками, іншими бібліографічними посібниками. Відому вам монографію, збірник слід шукати в алфавітному каталозі, попрацювати з систематичним каталогом, де каталожні картки розставлені за науковими галузями.

У бібліотеках ведуться картотеки журнальних та газетних статей, нерідко – **тематичні папки**. Час приніс зміни в бібліотечну роботу – з'явилися фонди електронних видань, в яких можуть накопичуватися бібліографічні посібники – літописи книжкових видань, журнальних статей, а також тексти книг, дисертацій, наукових статей. Відкрився доступ до Інтернету.

Велику допомогу можуть надати й самі **працівники бібліотеки**, які знають фонд, бібліографи.

Дослідники, як правило, систематизують картки за розділами – збірники документів, літописи, мемуари, монографії, статті. На зворотному боці картки бібліотечного каталогу робиться помітка, в якому розділі може бути використаний матеріал. Розподіл карток за видами видань, публікацій допоможе розкрити питання історіографії, аналізу використаних джерел.

5) Опрацювання опублікованих джерел і літератури

Наступним і дуже важливим етапом дослідництва є старанне, глибоке **опрацювання опублікованих джерел і літератури** з метою отримання максимуму об'єктивної інформації про предмет науково-дослідницької роботи.

Є різні підходи щодо порядку опрацювання видань. **Можна починати з найновіших видань** (і в цьому є свій сенс – у таких працях можна зустріти історіографічний огляд з теми, інформацію про джерельну базу), **можна і – з найдавніших**, що дає можливість особисто прослідкувати процес накопичення знання з проблеми, розвиток наукових поглядів.

Насамперед, треба ознайомитися з енциклопедичними, узагальнюючими працями, щоб досягнути час, мати уявлення про епоху, особливості розвитку подій. Потім переходити до джерел, монографічної літератури, статей.

У ході вивчення **робити виписки на так званих робочих картках** (половина стандартного листка формату А4). Варто уважно вивчати **анотацію і зміст**, джерельну базу видання, примітки, посилання, **передмову**, особливо – до збірників документів і матеріалів.

У ході роботи з джерелами, літературою в дослідника виникають власні думки, асоціації, переконання, у тому числі – пов’язані з оцінкою наукових поглядів авторів, пропозиції. Все це слід негайно фіксувати на цій же картці, бажано пастою іншого кольору, щоб згодом швидко віднайти можливо й призабуту думку.

Під час роботи в архівах чи музеях треба записувати повну назву установи, назву фонду, кількість у ньому справ, хронологічні рамки матеріалів, занесених до опрацьовуваного опису, повну назву архівної справи, кількість у ній аркушів.

Учнівські науково-дослідницькі роботи з історії, краєзнавства пишуться здебільшого на місцевому матеріалі. Важливе значення можуть мати матеріали районного, міського архівних відділів, архіви ЗАГСу, поточні архіви сільрад, господарських організацій, різних установ. А також – спогади учасників і свідків історичних подій. Під час роботи з джерелами і літературою формується задум щодо порядку висвітлення теми, план.

6) Структура пошуково-дослідницької роботи учня

Структура науково-дослідницької роботи та вимоги до змісту її складових. Учнівська науково-дослідна робота повинна мати:

- титульний аркуш;
- зміст;
- перелік умовних позначень (за необхідності);
- вступ;
- основну частину;
- висновки;
- список використаних джерел і літератури;
- додатки (за потреби).

ТИТУЛЬНИЙ АРКУШ

Титульний аркуш – містить назву конкурсу, конференції тощо, секції (або напрямку, номінації), тему, дані про учня-автора роботи, наукового керівника, місто і рік.

ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ЛУГАНСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ЦЕНТР
ДИТЯЧО-ЮНАЦЬКОГО ТУРИЗМУ І КРАЄЗНАВСТВА
Всеукраїнська краєзнавча експедиція учнівської молоді
«Моя батьківщина – Україна»
Напрямок: «Із батьківської криниці»

«Вишивані Берегині Луганщини»

м. Сєвєродонецьк

2017 р.

ЗМІСТ

Зміст – це друга після титульного аркуша сторінка, в якій подається найменування та номери початкових сторінок вступу, розділів, підрозділів, висновків, списку використаних джерел та літератури, додатків.

ЗМІСТ РОБОТИ:

1. **Вступ «Сучасний погляд на старовинні речі».**
2. **Дослідження регіональних особливостей і сучасних тенденцій української вишивки Луганщини:**
 - 2.1. «Рушники однієї скрині» (с. Тошківка Попаснянського району Луганської області).
 - 2.2. «Червона ниточка народних візерунків» (Клуб народних майстрів самодіяльного декоративно-прикладного мистецтва Луганщини «Червона ниточка», м. Северодонецьк).
 - 2.3. «Спадок вишиваний» (вишиті родинні реліквії гуртківців та керівників ЛОЦДЮТК з різних куточків України).
3. **«Барвіста мова енергій» (філософський погляд на силу кодів «письма» вишивки на рівні руху нитки).**
4. **Висновки пошуково-дослідницької роботи «Вишивані Берегині Луганщини».**

Використані джерела інформації.

Додатки.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

Перелік умовних позначень подається, якщо в науково-дослідницькій роботі вжито специфічну термінологію, використано маловідомі скорочення, нові символи, позначення за умови, що повторюються вони не менше трьох разів. Перелік друкується двома колонками, у лівій за абеткою наводяться скорочення, у правій – їх детальне розшифрування.

ВСТУП

Вступ – на 2-3 сторінках містить обґрунтування актуальності і доцільності вибору теми, аналіз дослідженості проблеми в науковій літературі, огляд використаних джерел і літератури, стислий аналіз теоретичних та методологічних засад, визначення об'єкта і предмета дослідження, мети і завдань, територіальних і хронологічних меж, новизни і практичного значення даної праці.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Основна частина складається з розділів, а кожен розділ – з підрозділів, в яких аналізуються окремі питання, даються оцінки, основні характеристики, тенденції розвитку розглянутих явищ.

Кожен розділ починається з окремої сторінки і завершується висновками. Стислими висновками підсумовується також викладене в підрозділах.

У науково-дослідницькій роботі не обійтися без цитування інших авторів. **При цьому необхідно дотримуватися таких правил:**

- текст цитати починається і закінчується лапками і наводиться в граматичній формі, в якій він поданий у джерелі із збереженням особливостей авторського написання;
- цитування повинно бути повним, без довільного скорочення авторського тексту і перекручення думок автора. Пропуск слів, речень, абзаців допускається лише у випадку, якщо він не перекручує думку автора, і позначається трьома крапками в будь-якому місці цитати – на початку, всередині, вкінці;
- при непрямому цитуванні (переказі, викладі думок автора власними словами) слід бути максимально точним, коректним щодо думок, оцінок автора і робити посилання на джерело;
- цитування не повинно бути ні надмірним, ні недостатнім: надмірне цитування створює враження компілятивності праці, недостатнє – знижує наукову цінність викладеного матеріалу;
- кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело.

Слід уважно поставитися до **мовного оформлення і вибору стилю** конкурсної наукової праці, чітко усвідомити різницю між стилями науковим і офіційно-діловим, публіцистичним, художнім.

Саме науковий стиль, завданням якого є передача наукової інформації, володіє **мовними засобами**, які забезпечують точність у вираженні думки:

- насамперед, – наявністю термінологічної лексики;
- науковий виклад складається головним чином із роздумів, метою яких є доведення істини на основі аналізу фактів;
- великою кількістю складних речень, які дають можливість точно і в логічній послідовності викласти думки;
- експресивні засоби не відіграють особливої ролі і вживаються рідко;
- домінуюча форма оцінки – констатація ознак;
- стиль писемної наукової мови – це безособовий монолог, виклад, як правило, від третьої особи з вживанням форм типу «Автор вважає...»
- культуру наукової мови характеризують точність, ясність, стислість, доступність, дохідливість;
- слід боротися з плеоназмами – непотрібними в тексті словами на зразок «внутрішній інтер'єр», не допускати мовної надмірності, вживання без потреби чужомовних слів, уникати тавтології, канцеляризмів.

Згрупувавши зібраний матеріал по розділах, підрозділах, починайте його виклад.

Досвід підказує, що **написання варто починати з першого розділу, за вступ братися після завершення основної частини роботи.**

ВИСНОВКИ

Висновки – 1-2 сторінки – підводять підсумок проведеного дослідження. У них не повинно бути нових фактів і узагальнень порівняно з попереднім текстом. **Вони мають впливати із змісту дослідження й показувати, як реалізовані задекларовані у вступі мета і завдання.**

СПИСОК ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

Список джерел і літератури фіксує ті із них, що безпосередньо використовувалися при написанні роботи. **Список використаних джерел і літератури, посилання** складають бібліографічний апарат науково-дослідницької роботи. Це своєрідний ключ до використаних автором джерел. Він певною мірою відбиває наукову етику і культуру наукової праці.

Джерела і літературу в списку можна розміщувати **одним з таких способів:**

- у порядку появи посилань у тексті;
- в алфавітному порядку перших прізвищ або назв творів;
- у хронологічному порядку;
- **згідно вимог до оформлення роботи.**

Бібліографічний опис джерел і літератури проводиться у відповідності з вимогами **чинного державного стандарту** (він постійно змінюється, тому треба шукати сучасний стандарт на час написання роботи).

Використані джерела інформації:

- 1) Чумарна М. «Вишивання долі. Символіка шитва»/Марія Чумарна.-Львів: Апріорі, 2015.-85 с.:іл. – (мистецьке видання).
- 2) Наніашвілі І.М. «Українська вишивка. Рушники. Вишиванки. Обереги. Вишиваємо хрестиком та гладдю/ І.М. Наніашвілі. – Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2012. – 192 с.:іл.

Важливу роль у науковій конкурсній роботі відіграють **посилання на джерела, літературу, окремі результати та ідеї, висновки, які використовувалися в ході дослідження.** Посилання дають можливість відшукати архівні джерела чи літературу, перевірити достовірність відомостей, з'ясувати інші деталі.

Посилання в тексті наукової роботи доцільно робити одним із таких способів:

– у квадратних дужках у тексті зазначається порядковий номер використаного архівного джерела чи наукової праці, аркуша чи сторінки, якщо список джерел та літератури побудований в алфавітному порядку перших прізвищ або назв творів, наприклад [5, арк.15] або [25, с.10].

ДОДАТКИ

Додатки – допоміжні цінні документи, карти, схеми, малюнки, фотографії, хронологічні таблиці, анкети тощо, прив'язані до тексту (наприклад, див.: Додаток 1), вміщуються для повноти сприйняття дослідницької роботи, більш переконливого аргументування. Додатки оформлюються згідно умов (розміри малюнків, фото тощо).

ОФОРМЛЕННЯ РОБОТИ

Оформлення роботи. Текст пошуково-дослідницької роботи **оформлюється відповідно до Умов** (Положення) конкурсу, конференції, акції, в яких обов'язково вказуються: поля, шрифт, інтервал друку, кількість сторінок, нумерація сторінок тексту, іноді – розділи роботи, наявність презентації, таблиць, додатків тощо.

**УСПІХІВ ВАМ, МОЇ ВИХОВАНЦІ – ЮНІ ДОСЛІДНИКИ, КРАЄЗНАВЦІ,
МУЗЕСЗНАВЦІ, ЕКСКУРСОВОДИ!**